

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 29 (1440) 17 ЛІПЕНЯ 2019 г.

Творчасць Купалы - аснова нацыянальнай свядомасці

14 ліпеня ў касцёле Святой Троіцы ў Радашковічах урачыста адбыўся Купалаў фэст-19. Ён праходзіў пад дэзвізам: "Беларусь - маё сэрца, залатая краіна." Арганізаторам яго выступіла мясцовая каталіцкая парафія сумесна з Дзяржаўным музеем Я. Купалы ў Менску, які прадстаўляла спадчына Марыя Барткова.

Кожны раз уздел у свяце дае выдатную магчымасць пераасэнсаваць твор-

бокое разуменне яго паэзіі. Імпрэза, якую ладзіць ксёндз-пробашч Юры Быкаў, высвечвае новыя грані асобы песняра і яго творчасці.

- Зараз у летні час праходзіць шмат фэстаў, - адзначыў падчас цэлебравання святой імшы біскуп Юры Касабуцкі. - Мы прыехаі з розных куткоў, з Гудагая, з Тракеляў, каб яшчэ раз дакрануцца да нашай духоўнай спадчыны, пера-

дущы людзей, а не толькі эканоміка, таму мы павінны быць людзьмі моцнай веры і моцнай духоўнасці, - адзначыў ксёндз Юры Быкаў. - Янка Купала паказвае нам шлях, які спалучае з яго творы з Бібліяй.

З лірычнай канцэртнай праграмай выступілі Алесь Камоцкі і Алеся Сівочіна. Мясцовыя гаспадыні прапанавалі смачны салодкі пачастунак. А пасля адбыўся невялічкі спартовы тур-

У Кітаі адкрылі помнік Янку Купалу

У горадзе Сіань правінцыі Шэнсі (Кітай) 25 чэрвеня ўрачыста адкрылі помнік класіку беларускай літаратуры, паведаміла "Мінск-Навінам" дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч. Бюст паэта з'явіўся ў мясцовым універсітэце замежных моў.

Бюст з бронзы, а на гранітнай стэле па-беларуску і па-кітайску напісаны: "Народны паэт Беларусі Янка Купала (1882-1942)".
zviazda.by

чытальні вершы Янкі Купалы і перадаць любоў да іх наступным пакаленням.

Творчасць Купалы - гэта спадчына, якая закладае фундамент нашай нацыянальнай свядомасці. Культура і вера - гэта аснова, на якой мы павінны будаваць наша жыццё. Хочацца пажадаць усім нам, каб мы чэрпалі сілы з гэтай крыніцы, чыталі, ведалі і любілі нашых беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, - прымовіў біскуп Юры Касабуцкі.

З чытаннем вершаў выступілі святары, парафіяне, вучні Радашковіцкай школы. Прагучалі творы "Хрыстос уваскрос!", "Свайму народу", "Мая навука", "А хто там ідзе?", "Летняя раса" і іншыя. Унука Якуба Коласа спадчына Марыя Міцкевіч прачытала яго твор.

- Сёлетні фэст па змене больш звязаны з краінай. Залатой краіну робяць

нір па гульні мёлькю. Усе госьці былі вельмі задаволеныя цэплым прыёмам радашківічан.

Старшыня Магілёўскага ТБМ Алег Дзяячкоў прапанаваў сваім сябрам змястоўную вандроўку па ваколіцах Радашковічаў. Бонямыала вядомых імёнаў звязана з гэтым багатым на гісторычныя падзеі куточкам Меншчыны, дзе зліваюцца ў адну плынь рачулкі: Вязынка, Гуйка і Рыбчанка.

У міжваеннай Польшчы населены пункт выконваў ролю памежнага горада

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

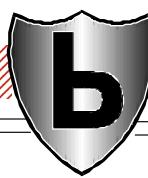
НАША РОДНАЯ МОВА - БЕЛАРУСКАЯ

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

Адоњеў (Анатоль) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-eў* ад антрапоніма *Адоñій* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Адоñій-eў* - *Адоњеў*. Адымёнаве прозвішча: ад *Адон*, *Адоñіс* (< ст.-яўр. 'пан, уладар'). Або ад апелятыва *адоње* (рэг.) (*адонак* 'падсціл з галля, жэрдак, на які клаудуць стог, стажар'е'), які стаў мянушкай чалавека, а потым прозвішчам. ФП: *дно* ('грунтавая паверхня пад вадой', 'ніжняя частка паглыблення, катлавана, рова і пад.', 'ніз пасудзіны, скрынкі, карабля') - *Адоње* (прозвішча) - *Адоњеў*.

Аксяновіч (Аляксандар) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-овіч* ад антрапоніма *Аксён* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Аксён-овіч* - *Аксяновіч*. Адымёнаве прозвішча: *Аксён*, *Аўксенцій* - грэч. 'той, хто ўзрастает'. Зафіксавана *Аксён* (1647).

Алісевіч (Іна) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-евіч* ад антрапоніма *Аліса* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Аліс-евіч* - *Алісевіч*. Адымёнаве прозвішча: *Аліцыя*, *Аліса* - грэч. 'ісціна'.

Аніковіч (Наталія) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-овіч* ад антрапоніма *Анік* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Анік-овіч*. Адымёнаве прозвішча: ад *Анікей* - яўр. 'Божая перамога'. Зафіксаваны *Онико* (1593).

Анісенка (Валерый) - вытвор з суфіксам *-енка* ад антрапоніма *Аніс* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Аніс-енка* - *Анісенка*. Адымёнаве прозвішча: ад *Аністій* - грэч. 'карысць'.

Армонік (Сяргей) - другасная форма ад *Гармонік* - семантычны вытвор ад апелятыва *гармонік* 'музычны інструмент, які складаецца з дзвюх дэк з клавіятурай, злучаных паміж сабой расцяжнымі мяхамі'; рэгіянальны варыянт з адпадзеннем пачатковага *г*, спрэвакаванага формамі *этна* - *этна*; парап. *аррабей* - рэг. *гарабеј* 'верабей'.

Асадчы (Пятро) - семантычны вытвор ад апелятыва *асадчы* < укр. *осадчий* 'асаднік, першапасяленец, заснавальнік паселішча' (Грынч.).

Асіпцова (Яніна) - форма прыметніка з прыналежным суфіксам *-ова* ад антрапоніма *Асіпец* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Асіпец-ова* - *Асіпцова*. Адымёнаве прозвішча: ад *Iosif*, *Bocin* < яўр. 'памножаны, няхай Бог памножыць'; зафіксавана *Іосиф* (1465), *Ocіn* (1699) - празванне, потым прозвішча - *Ocіneц* ('нашчадак Осіпа'), суфікс *-ец*) - *Асіпец* (фанетычны варыянт) - *Асіпцова*.

Аспадар (Леанід) - другасная форма ад *Гаспадар* - семантычны вытвор ад апелятыва *гаспадар* 'уласнік, уладальнік каго-, чаго-н.', 'той, хто вядзе гаспадарку, займаецца гаспадарчымі справамі'; 'галава дома, сям'і'; рэгіянальная форма з адпадзеннем пачатковага *г*; парап. *Армонік* - *Гармонік*(гл. вышэй).

Прозвішчы Беларусі

Новая серыя. Частка IV

Павел Сцяцко

Астрамовіч (Аляксандар) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-овіч* ад антрапоніма *Астрам* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Астрам-авіч* - *Астромовіч*. Адымёнаве прозвішча: ад *Астрамір* (< слав. 'востры; нетрвалы мір'); *Астрам* (скарочаны варыянт, празванне, пазней прозвішча) - *Астромовіч*.

Бабачонак (Ірына) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам *-онак* (-*ёнак*) ад антрапоніма *Бабок* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Бабак-ёнак* - *Бабач(к/ч)онак* - *Бабачонак*. Утваральнае слова ад апелятыва *бабок* 'тое, што і *ба боўнік* - болотная травяністая расліна з сакавітым лісцем, якая ідзе на корм жывёле'; зб. 'сцяблю бобу'.

Багдусевіч (Ганна) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-евіч* ад антрапоніма *Багдус* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Багдус-евіч*. Адымёнаве прозвішча: ад *Багдан* (< слав. 'Богам дадзены' < пераклад грэч. *Феадосій*). Зафіксавана *Богдан* (1528), *Богдзя*, *Богдус*.

Бако (Кацярына) - другасная форма (з фінальнным *o*) ад *Бака* руск. 'страказа' (Мельн.), 'гаварун' (Даль); 'пустаслоў' (Нас.).

Бакулеў (Аляксандар) - форма прыметніка з прыналежным суфіксам *-еў* ад антрапоніма *Бакула* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Бакулеў*. ФП: руск. *бакулить* ('таварыць' (Даль), 'пустасловіць' (Мельн.)) - *бакула* 'таварун' - *Бакула* (мянушка, пазней прозвішча) - *Бакулеў*.

Барадоўская (Софія) - вытвор з суфіксам *-ская* ад тапоніма *Барадоўка* і значэннем 'нараджэнка (жыхарка) названай мясціны, паселішча': *Барадоўк-ская* - *Барадоўская*. Або шляхетная форма ад прозвішча *Барадаўка* - семантычнае вытвора ад апелятыва *бародаўка* 'невялікая цвёрдая нарасць на скуры чалавека, на кары дрэў і інш.'

Барай (Алег) - семантычны вытвор ад апелятыва *барай* < руск. *борай* 'кучаравы чалавек' (СРНГ, 3).

Баронін (Яўгеній) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-ін* ад антрапоніма *Барон* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Барон-ін*. Утваральнае слова ад апелятыва *барон* 'дваранскі тытул, ніжэйшы за графскі, а таксама асока, якая мае такі тытул'. Або ад апелятыва *барана* 'сельскагаспадарчая землеапрацоўчая прылада для рыхлення глебы'.

Барычэўская (Яніна) - вытвор з суфіксам *-ская* ад тапоніма *Барычэва* і значэннем 'нараджэнка, жыхарка названай мясцовасці': *Барычэв-ская* - *Барычэўская*.

Барэль (Васіль) - семантычны дэрайват ад апелятыва *ба-*

ненне', 'крык, шум, гам' (Даль).

Бутрамеёў (Уладзімір) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-еў* ад антрапоніма *Бутрамей* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Бутрамей-еў* - *Бутрамеёў*. Адымёнаве прозвішча: ад *Барталамей*, *Варфаламей* < яўр. 'сын Фаламея', 'сын радасці'. Зафіксавана *Бартоламей* (1585), *Бутрим* (1528), *Бутрамей*, *Бутрамеёў*.

Бычэнка (Аляксей) - вытвор з суфіксам *-энка* ад антрапоніма *Бык* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Бык-енка* - *Быч-(к/ч)-энка*. ФП: *бык* ('самец буйной рагатай жывёлы, дзікай і свойскай': 'прамежкавая апора моста') - *Бык* (празванне, потым прозвішча) - *Бычэнка*.

Вага (Арцём) - семантычны вытвор ад апелятыва *вага* 'цижар каго-н., чаго-н.', які вызначаеца ўзважваннем', 'тоўстая жордка або бервяно для падважвання цяжкіх прадметаў'.

Валяшка (Ніна) - семантычны вытвор ад апелятыва *валяшка* (руск.) 'гультай, лежабока' (Даль).

Варакса (Анатоль) - семантычны вытвор ад апелятыва *варакса* (руск.) 'пэцкаль, халтуршык' (Фасм.).

Варапаеў (Андрэй) - вытвор з прыналежным суфіксам *-еў(-еў)* ад антрапоніма *Варапай* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Варапай-еў*. Утваральнае слова ад апелятыва *варапай* (рэг.) 'слапы чалавек' (Нас.).

Вараціла (Ігнат) - семантычны вытвор ад апелятыва *вараціла* (разм.) 'чалавек, які варочае вялікімі справамі', 'дзялак' (Сцяцко П., с. 24).

Вірлай (Станіслаў) - семантычны вытвор ад апелятыва *вірлай* 'той, хто віргаецца' (прав. коней) ("Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны" Сцяцко П., с. 24).

Вірла (Ніна) - семантычны вытвор ад апелятыва *вірла* 'тое, што і *вірлач* (абразл.) - 'вірлавок' (з вялікімі выпушчанымі вачымі) (СНМЗ, с. 24-25).

Вронская (Анжаліка) - вытвор з суфіксам *-ская* ад антрапоніма *Врана* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Врон-ская*. Або ад тапоніма *Вроны* і значэннем 'нараджэнка ці жыхарка названай мясцовасці': Вронская. Утваральнае слова ад апелятыва *вронна* < польск. *wrona* 'врана'.

Вуейк (Генадзь) - семантычны вытвор ад апелятыва *вуейк* (рэг.) - утварэння ад *вуейка* 'здзіўляцца, прыгаворваючы': "Вуейк-вуейк!" (СНМЗ, с. 25).

Вярэніч (Васіль) - дэрайват з суфіксам бацькаймення *-іч* ад антрапоніма *Вярэнія* і семантыкай 'нашчадак названай асобы': *Вярэн-іч*. ФП: *Вера* (імя < грэч. *pistis* 'вера') - *Вярэнія* (вытвор з акцэнтаваным суфіксам *-еня(-еня)* ад антрапоніма *Вера* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Верэнія* - *Вярэніч*). Або: *вярэнія* (*вярэніка*) ('сплецені з бяросты кошык з накрыўкай') - *Вярэнія* (мянушка, а затым прозвішча) - *Вярэніч*. Або: *вера* ('упэўненасць у кім-, чым-н.); перакананне ў існаванні звышнатуральных сіл') - *Вера* (мянушка, потым прозвішча) - *Вярэнія* ('нашчадак Веры') - *Вярэніч*.

(Працяг наступным нумарами.)

зней прозвішча).

Вевер (Андрэй) - семантычны вытвор ад апелятыва *вевер* < польск. *wiewior* 'вавёрка' (Карл.).

Векшын (Уладзімір) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-ын* ад антрапоніма *Векша* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Векши-ын*. Утваральнае слова ад апелятыва *векша* (рэг.) 'белка, вавёрка', руск. 'сарока', 'блок' (Даль).

Велігаеў (Уладзімір) - вытвор з прыналежным суфіксам *-еў* ад антрапоніма *Велігай* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Велігай-еў* - *Велігаеў*. Утваральнае слова ад апелятыва *велігай* 'велікан, вялікі чалавек' (Нас.), *вілігор* 'самаўпэўнены чалавек' (Бяльк.). Або складання *вялікі гай* > *велігай* 'малады вялікі лес' (рэг.).

Велігурা (Сцяпан) - семантычны вытвор ад апелятыва (рэг.) *велігура*, *вегегура*, *вегегур* 'велікан, вялікі чалавек' (Нас.), *вілігор* 'самаўпэўнены чалавек' (Бяльк.). Або складання *вялікая гура* 'вялікая гурба (снегу і пад)' (рэг.).

Велічава (Алена) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-ав-а* ад антрапоніма *Веліч* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Веліч-ава*. Утваральнае слова ад апелятыва *веліч* 'што-н. надзвычай вялікіх памераў, гмах': 'грандыёзнасьць, незвычайна сіла праяўлення чаго-н., што выклікае вялікую павагу'.

Віргей (Станіслаў) - семантычны вытвор ад апелятыва *віргей* 'той, хто віргаецца' (прав. коней) ("Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны" Сцяцко П., с. 24).

Вірла (Ніна) - семантычны вытвор ад апелятыва *вірла* 'тое, што і *вірлач* (абразл.) - 'вірлавок' (з вялікімі выпушчанымі вачымі) (СНМЗ, с. 24-25).

Вронская (Анжаліка) - вытвор з суфіксам *-ская</*

Пленэр, прысвеченны 215-годдзю Рафала Ратшы Слізня

29 чэрвеня Баранавіцкая філія Таварыства беларускай мовы і Дзіцячая мастацкая школа сумесна з Вольнаўскім сельсаветам правялі выязны пленэр, прысвечаны 215-годдзю з дня нараджэння беларускага мастацтвазнаўца, скульптара, жывапісца і майстра барэльефу Рафала Ратшы Слізня (27/06/1804).

Мастачка і выкладчыца Анжаліка Вакуліч са сваімі навучэнцамі ўжо не ўпершыню прымае ўдзел у мастацкіх пленэрах рознага ўзроўню:

- З задавальненнем адправіліся ў творчую вандроўку на раздзіму вядомага ў XIX стагоддзі земляка. У ліку беларусаў нямала тых, хто вызначыўся выдатнымі здольнасцямі і ўражлівымі дасягненнямі, якія ўвайшлі ў гісторыю дзяякоўчысці сваімі спрабамі і ўчынкамі. Нядайна мы пабывалі на пленэры ў Польшчы і Літве, прытымліваючыся слядоў годных прадстаўнікоў нашай нацыі: Кастуся Каліноўскага, Адама Міцкевіча, Францішка Скарны, Максіма Гарэцкага, Станіслава Манюшкі, Уладзіслава Сыракомлі, Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Вацлава Ластоўскага, кс. Адама Станкевіча, мастака Язэпа Драздовіча ды іншых беларускіх дзеячоў. Рабілі замалёўкі месцаў, прасякнутых духам гісторыі. Працавалі таксама на раздзіме паэта А. Міцкевіча ў Завосці. Цяпер вось адправіліся ў родныя мясціны Рафала Слізеня. Гэта быў не толькі вельмі таленавіты скульптар, але і надзвычай таленавіты архітэктар, які будаваў у правінцыі невялікія сядзібы і іншыя будынкі, займаўся планаваннем сядзібных паркаў. Рафал Слізень быў папулярны і прывабнай асобай, з пачуццём гумару, празарлівай і дапытлівасцю.

Такія паездкі насычаюць ведамі і ўражаннямі. Вучні зрабілі выдатныя скетчы Свята-Траецкай царквы у Вольна, з цікавасцю вывучаючы асаблівасці архітэктуры "віленскага" барока, малявалі на беразе пакручастай ракі Змейкі.

У пленэры таксама ўдзельнічалі баранавіцкі мастак Юры Лешык і літаратуразнавец ды журналіст Аляксей Белы.

- Мне было вельмі прыjemна паўдзельнічаць у пленэры, - распавядае Юры Лешык. - У мяне засталіся вельмі добрыя ўражанні. Мы, беларусы, жывём на такой зямлі, якая мае мноства гісторычных мясцін, мноства архітэктурных помнікаў, звязаных са значнымі гісторычнымі асобамі. Але шкада, што мы жывём і не ведаем пра гэта.

Крыўдна, што большасць гісторычных помнікаў знаходзіцца ў разбураным і занядбаным стане. Нажаль, у дзяржавы няма грошай, каб аднавіць, захаваць ці падтрымаць у належным стане, тое, што мы маем.

Хочацца, каб ў нашых жыбароў было больш інформацыі

пра свой край, каб ездзілі не толькі ў іншыя землі, у Турцыю ці да Пaryжа, а каб ганарыліся сваімі цікавымі мясцінамі і велічнымі асобамі роднай зямлі. Да гэтага павінен быць нейкі штуршок.

Я лічу, што трэба праз творчасць ісці да людзей, арганізоўваць выставы, пленэры, канцэрты, іншыя мерапрыемствы, звязаныя з мастацтвам.

І я з задавальненнем яшчэ паўдзельнічаю ў мерапрыемствах такога кшталту, калі яны будуць арганізоўвацца.

Удзельнікі пленэру наведалі вёску Бартнікі, дзе нарадзіўся Рафал Слізень. Там захаваўся пансіон роду Слізеняў. У гэтым доме ў

змене атрымаў пачатковую адукацыю ў базыльянскай школе, а затым пасля вяртання з Пецярбурга ў 1830 годзе і працаўаў.

Айцец Мікалай распавёў удзельнікам пленэру пра царкву Святой Тройцы, першапачаткова пабудаваную ў 1768 годзе, якая на той момант была ўніяцкай. Царква мае нетрадыцыйную для храмаў ляпніну з ваенай тэматыкай і з'яўляецца гісторычнай і архітэктурнай каштоўнасцю вёскі Вольна.

Вольнаўскі сельсавет падрыхтаваў пачастунак для ўдзельнікаў пленэру. А бібліятэкар Таццяна Аляксандраўна Яроцкая расказала пра старадаўнюю беларускую лялькі ручнога вырабу, якія сама і стварае.

Мы выказываем падзяку Ігарымавай Наталі Пяцроўне, старшыні Вольнаўскага сельсавета, за падтрымку ідэі пленэру і дапамогу ў яе рэалізацыі.

Таццяна Кісель,
Баранавіцкая філія
Таварыства беларускай
мовы імя Ф. Скарны.

1841 годзе пасля вяртання са ссылкі з Уфы жыў Ян Чачот, сябтар Адама Міцкевіча і пачынальнік сучаснай беларускай літаратуры. Сюды ж прыяжджаў пагасціць і Ігнат Дамейка, калі ў жніўні 1884 года прыехаў у Беларусь з Чылі. Там яго сустракаў Отта Слізень, родны брат Рафала.

Сам пленэр праходзіў у в. Вольна, дзе Рафал Слізень

З прачытанага ў чэрвені

З цікавасцю прачытаў раман "Пазл" славутага літаратара В. Гапеева.

Прачытаць гэтага аўтара яшчэ некалькі год таму раіла сп. Раіса Баравікова...

Валер Гапееву нарадзіўся ў 1963 годзе на Рагачоўшчыне. Аўтар шэрагу кніг для падліткаў, раманаў "Праклён", "Ноч цмока". Лаўрэат абласной літаратурнай прэміі імя Калесніка, прэміі часопіса "Дзеяслуў", "Залаты апостраф", прэміі Цёткі. Раманы Валера Гапеева - мікс дэтэктыва і эротыкі, містыкі і ідэі нацыянальнага адраджэння, рамантычных мрояў і жорсткага рэалізму.

Рэдактар кнігі - Андрэй Федарэнка. Дызайн вокладкі зрабіў сп. Адам Глобус. Наклад рамана 500 асобнікаў. Раю чытачам газеты "Наша слова" прачытаць гэты цікавы твор.

У чэрвені таксама прачытаў дзённікі сп. Віктара Шніпа "Пугачоўскі цырульнік", якія ахопліваюць перыяд з 27 снежня 2012 года - 27 снежня 2012 года. Кнігу аўтар падараваў і падпісаў 21 лістапада 2018 года падчас сустрэчы з ім у офісе ТБМ. Наклад кнігі 2000 асобнікаў. Шкаду што не прачытаў літаратурна - мастацкае выданне а сразу пры набыцці ў лістападзе 2018 года. Кніга яшчэ ёсьць у продажы.

А вось дзяякоўчы бук-кросянгу да мяне трапіла кніга пра Сяргея Палуяна "След вечна жывы: Творы. Успаміны, Прысвячэнні. Даследаванні." Аснову выдання складае творчая спадчына са мабытнага публіцыста, крытыка, празаіка і паэта Сяргея Палуяна (1891-1910), рупліва адшуканая да следчыкамі ва ўкраінскай і беларускай перыёдышы. У кнізе ўпершыню найбольш поўна прадстаўлены ўспаміны пра пісьменніка, яго родных і знаёмых, мастацкія творы, прысвячаныя яму, матэрыялы пра радаслоўе Палуяну.

Укладальнікі кнігі Таццяна Кабрэйцкая і Вячаслаў Рагойша ставяць Сяргея Палуяна поруч з Янкам Купалам, Максімам Багдановічам, Вацлавам Ластоўскім. Ращучы і доказна ўпісваюць яго асобу у панараму гісторыка - філософскіх, эстэтыка культурных характеристык Адраджэння пачатку XX стагоддзя.

Кніга мае наклад 250 асобнікаў і з'явілася ў выдавецстве "Кнігагазбор". Адказны за выпуск Генадзь Вініарскі. Пры афармленні вокладкі выкарыстана рэпрэдукцыя карціны Міхася Будавея "Сяргей Палуян"...

Кніга зацікавіць як моладзь, так і старэйшыя пакаленні чытачоў.

**Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.**

Вобраз Манюшкі да поўнілі жывапісцы і скульптары

У краіне працягваюца культурныя мерапрыемствы да юбілею родапачынальніка беларускай і польскай оперы Станіслава Манюшкі.

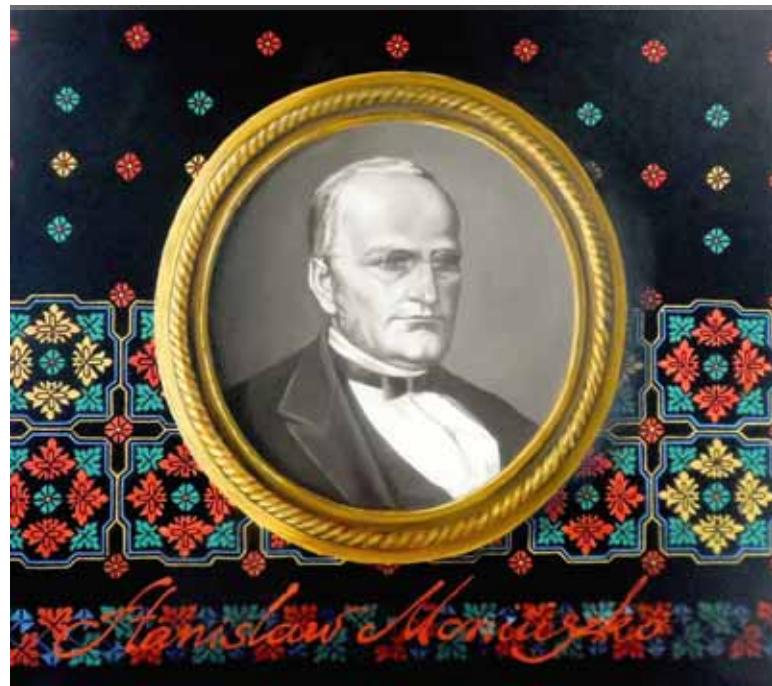
У мастацкай галерэі Леаніда Шчамялёва па вул. Рэвалюцыйнай, 10 у Менску адбылася выставка твораў жывапісу, графікі і скульптуры, прысвячаная 200-годдзю з дня нараджэння слыннага кампазітара.

Уражваюць велічныя алейныя партрэты кампазітара, выкананыя Святланай Урублеўскай і Віктарам Варанкевічам, графічны партрэт класіка, створаны Алесем Марай, трывіях Рыгорам Таболічам.

Разнастайнаць экспазіцыі дадаюць акварэльныя выявы сядзібы сям'і кампазітара ў Убелі пэндзля Міколы Купавы, графічная выява касцёла святой Ганны ў Вільні, створаная Рыгорам Сітніцам, інсталяцыя Аляксея Фралова "Смілавічы. Камяні, якія гучатъ". Свае працы прадставілі Марта Шматава і Валянціна Шоба, Кацярына Сумарава і іншыя.

Нечаканай і прыемнай стала сустрэча на выставе з вядомым скульптарам Львом Мікалаевічам Гумілеўскім, лаўрэатам дзяржаўнай прэміі БССР, аўтарам бронзавага бюста Станіслава Манюшкі.

Леў Мікалаевіч - аўтар шматлікіх помнікаў дзеячам культуры Беларусі. Некалькі гадоў таму Леў Гумілеўскі і яго сын Сяргей выйгралі конкурс на права стварэння помніка Станіславу Манюшкі і Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу ў Верхнім горадзе, і ён быў адкрыты ў 2016 годзе. Помнік сёння карыстаецца вялікай пашанай мянчукоў.

- Помнік Манюшку і Дуніну-Марцінкевічу быў пастаўлены побач з ратушай, - распавёў Леў Гумілеўскі. - Ён жыў з сям'ёй не падалёку ад плошчы Свабоды, а ў будынку ратушы знаходзілася музычная школа, якую ён наведваў.

Я ўжо шмат гадоў працую над вобразамі нашых вядомых літаратаў, класікаў. У 1972 годзе па нашым сумесным з Анатолем Анікейчыкам праекце быў створаны помнік Янку Купалу ў скверы ля яго дома-музея. Працаў я над вобразам Кірылы Тураўскага, які паўстаў у Гомелі.

Шмат маіх скульптур упрыгожваюць Нясвіж - выявы Юрыя Нясвіжскага, Мікалая Радзівіла Сіроткі, Яна Марыі Бернардоні і іншых. Справа ў тым, што пасля вайны мне з бацькамі давялося жыць у замку ў Нясвіжы. Міхась Канстанцінавіч Сеўрук, у якога я займаўся ў студыі, далучыў мене да мастацтва на ўсё жыццё!

Па майі задуме і з дапамогай майго сына Сяргея Францішак Багушэвіч паўстаў у Смаргоні, Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч - у Бабруйску, Вацлаў Ластоўскі - у Глыбокім, кампазіцыя "Балет" з'явілася паблізу Вялікага опернага тэатра ў Менску. Для Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі я выканаў трывіх "Сказанне пра Нясвіж". Зараз працую над вобразам Ларысы Геніуш.

Эла Даўгінская,
фота аўтара.

Статс-сакратар МУС Германіі выказаўся пра Беларусь

Пра неабходнасць паляпшэння сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі заяўлі парламентскі статс-сакратар міністра ўнутраных спраў, будаўніцтва і радзімы Штэфан Майер у Менску на сустэрэчы з намеснікам міністра спорту і турызму Аляксандрам Бараўлем.

Перамовы адбыліся 29 чэрвеня, за дзень да завяршэння ў беларускай сталіцы II Еўрапейскіх гульняў, аднак пра іх стала вядома пасля заканчэння спаборніцтва з выніковай справа здадзеным Німецка-алімпійскага спартовага саюза (НАСС).

"Такія спартовыя спаборніцтвы, як Еўрапейскія гульняні, з'яўляюцца важным спосабам прадстаўвіць краіну ў саюзничансці еўрапейскіх краін, у сусветнай супольнасці. Спартовыя падзеі ўмацоўваюць паразуменне паміж народамі", - цытуе НАСС Штэфана Майера. Ён падзякаў беларускаму боку за "пышную арганізацыю" Еўрапейскіх гульняў, "годную буйнай спартовай падзеі".

У той жа час службовец "не хаваў, што ў Беларусі ўсё яшчэ неабходны паляпшэнні ў сферы вяршэнства права, выкананія правоў чалавека, асабліва меншасцяў, а таксама свободы выказвання і сходаў". Майер адзначыў, што Беларусь - адзінай краінай кантынента, якая не ўваходзіць у Раду Еўропы, і выказаў надзею, што ў хуткай будучыні яна стане чальцом гэтай арганізацыі, "для чаго неабходна адмяніць смяротнае пакаранне". Прывядзенне ў выкананне напярэдадні Еўрапейскіх гульняў чарговага смяротнага прысуду прадстаўнік Германіі называў "вельмі няудалым сігналам".

Па словам Майера, Беларусь знаходзіцца ў працэсе трансфармациі, змяняюща не толькі грамадства, але і палітыка. "Толькі дыялог збліжает людзей і ўрады. Адсутнасць дыялогу - найгоршая альтэрнатыва", - падкрэсліў статс-сакратар.

Гутарку з беларускім службовцам Майер называў "вельмі грунтоўнай, канструктыўнай і добрай".

У Міністэрстве спорту і турызму БЕЛАПАН пацвердзілі факт сустэрэчы Баравулі і Майера. "Німецкі бок хваліў арганізацыю гульняў, Менск і Беларусь. Майер называў беларусаў спартовай нацыяй, заявіў, што дэлегацыя ўсім задаволена, казаў пра значнасць спорту ў жыцці грамадства, у тым ліку для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, пра чысціню спорту, барацьбе з допінгам. Германія лічыць Беларусь у гэтым пытанні сваім надзеіным саюзнікам", - паведаміў БЕЛАПАН прэс-сакратар Мінспорту Уладзімір Несцяровіч.

Штэфан Майер знаходзіўся ў Менску з 28 чэрвеня па 1 ліпеня. Ён наведаў размешчэнне німецкай дэлегацыі ў вёсцы для спар-

тавай ніве.

тоўцаў і цырымонію закрыцця гульняў.

На адкрыцці спаборніцтва 21 чэрвеня прысутнічала намеснік старшыні камітэта па спорце бундэстага Дытар Штыр. Ён таксама сустэрэўся з прадстаўнікамі Мінспорту, а разам з німецкай спартовай дэлегацыяй наведаў мемарыяльны комплекс "Хатынь".

26 чэрвеня камітэт па правах чалавека і гуманітарнай дапамозе бундэстага прыняў заяву, у якой раскрытыкаваў сітуацыю з правамі чалавека ў Беларусі. Правядзенне ў Менску Еўрапейскіх гульняў парламентары назвалі нагодай "акцэнтаваць увагу на вельмі крытычным становішчы з правамі чалавека і ўжыванні смяротнага пакарання ў Беларусі", а таксама "настойваць на адчувальным і хуткім паляпшэнні" ў гэтай сферы.

Камітэт нагадаў, што правановы БДПЧ АБСЕ пра змену выбарчага заканадаўства, уключаючы празрысты падлік галасоў і ўключэнне прадстаўнікоў апазіцыі ў склад выбарчых камісій, не былі рэалізаваны беларускім ўладамі.

Урад Германіі, Рада Еўропы і Еўрапарламент "рэгулярна нагадваюць пра неабходнасць выканання правоў чалавека - але дагэтуль без дастатковага поспеху".

"Тым не менш высілкі павінны працягвацца, напрыклад, у рамках дыялогу пра права чалавека паміж ЕС і Беларуссю <...> і ў рамках пaeздкі прадстаўніка федэральнага ўрада на Еўрапейскія гульняні ў Менск", - адзначалася ў заяве.

Дэпутаты раскрытыкавалі абмежаванне свободы СМИ, сходаў і аб'яднанняў у Беларусі. Апазіцыі "з'яўлісь час ствараюць перашкоды ў яе палітычнай працы". Дзяржаўныя рэпрэсіі накіраваны на "праваабаронцаў, апазіцыйных палітыкаў, журналістаў і блогераў, адвакатаў і прафсаюзных дзеячаў". Дзейнасць незалежных няўрадавых арганізацый "паратанішаму моцна абмежавана".

Як раней паведамляў БЕЛАПАН, шэф німецкай дэлегацыі на Еўрапейскіх гульнях віца-прэзідэнт НАСС Ушы Шмітц падчас знаходжання ў Менску сустэрэўся са старшынём Беларускага Хельсінскага камітэта Алегам Гулаком, які распавёў пра сітуацыю з правамі чалавека ў Беларусі.

Навіны Германіі.

Прамінула два тыдні. Выступленне новага кіраўніка Кампартыі Беларусі Я. Я. Сакалова на пленуме ЦК КПБ 25 сакавіка 1987 года было фактычна адказам аўтарам "Ліста 28-мі". У сваім дакладзе ён заявіў, што ніякіх падстаў для сцверджання "аб няправільных адносінах да культурна-моўнай спадчыны беларускага народа", якое паспяшаўся зрабіць сёй-той з творчых і навуковых работнікаў, няма. "Некаторае звужэнне прымянення беларускай мовы", якое намецілася, паводле ягоных слоў, у апошнія гады, сталася вынікам "свабоднага волевыяўлення працоўных рэспублікі"¹⁰.

А каб гэтая цынічная пропагандысцкая заява прагучала больш пераканаўча, Яфрэм Сакалоў падмацаваў яе фальшывымі звесткамі, нібыта 80 % жыхароў БССР назвалі расейскую мову сваёй роднай або другой роднай мовай, спаслаўшыся пры гэтым на дадзенія Усесаюзнага перапісу насельніцтва 1979 года¹¹.

"Ліст 134-х"

Тупая ўпартасць камуністычнай улады, яе няздолънасць пайсці хоць на якія саступкі выклікалі гнеў і абурэнне ўсіх неабыякавых да нацыянальных ка-штоўнасці людзей. Вынікам было напісанне на той самы адрас яшчэ аднаго ліста. Цяпер акцэнт зрабілі на tym, каб выйсці з ім у шырокія колы грамадства, не абмяжоўваючыся асяроддзем гуманітарнай навукі, літаратуры і мастацтва. Ліст падпісалі не толькі мовазнаўцы, гісторыкі, мастацтвазнаўцы, пісьменнікі, мастакі, артысты, кампазітары, але і хімікі, фізікі, архітэктары, інженеры, канструктары, зваршчыкі, слесары, сталяры, грузчыкі, бухгалтары, маляры, фрэзероўшчыкі - усяго 134 чалавекі.

"Ліст 134-х", як яго звычайна называюць, змяшчае жорсткую крытыку нацыянальнай палітыкі, якую ажыццяўляла камуністычнае чынавенства ў Беларусі. "Рэчаіснасць сённяшняга дня, - гаворыцца ў ім, - паказвае,

ЛІСТЫ ДА ГАРБАЧОВА

З гісторыі суполкі "НА ПАДДАШКУ"

што ў Беларускай ССР "развітое двухмоўе" існуе толькі на паперы, што беларуская мова ўшчамляеца і даўно не мае дэклараванага ёй вольнага развіцця". У гарадах не засталося ніводнай беларускай школы, дый у вёсках яны такія часцей за ўсё толькі на шыльдах. Беларускай мовы няма і ва ўніверсітэтах, інстытутах, тэхнікумах, навучальнях. Нават праста за паслядоўнае і сведамае карыстанне беларускай мовай (не кажучы пра супрацьдзеянне такой палітыцы) чалавека часта зневаражаюць, абвінавачваюць у нацыяналізме.

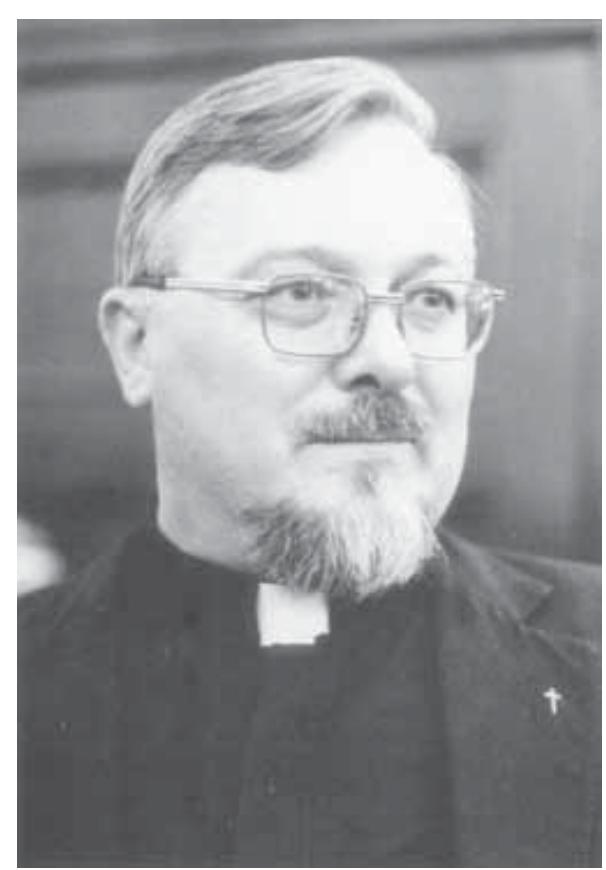
Аўтары пераканаўча даводзяць, "што "свабоднае волевыяўленне" ў выбары мовы, на якое спасылаецца т. Я. Я. Сакалоў, часцей за ўсё абарочваеца свободным прымусам да расейскай. Бо праўдзівае свабоднае волевыяўленне мае на ўвазе магчымасць свабоднага выбару. А пра які выбар можа ісці гаворка, калі выбіраць, уласна кажучы, няма з чаго: хочаш, напрыклад, вучыць дзіця на беларускай мове, а школы ў горадзе расейскія, хочаш паглядзець новы мастацкі фільм на роднай мове, але і гэта практична немагчыма". Аўтары гэтага ліста выказалі свою поўную падтрымку прапаноў па карэнным паляпшэнні становішча роднай мовы, выкладзеных у дадатку да "Ліста 28-мі".

Важны крок у гуртаванні

Не варта думаць, што арганізаторы тых акций былі на-гэтулькі наіўнімі людзьмі, што на-самреч спадзяваліся, што ў Маскве развязаць усе нашыя праблемы. Гэтыя дакументы патрэбны были перш за ўсё самым беларусам як праграма дзеяння. Патрэбны быў розгалас, патрэбна было абуджэнне, разняволенне, патрэбна было гуртаванне па-

Юрка Туронак, які перавёз "Ліст 28-мі" ў Швейцарыю

Аляксандр Надсан, які займаўся перакладам і выданнем лістоў да М. Гарбачова

трыятычных сілаў. Гісторык Яўген Мірановіч слушна адзначае, што, нягледзячы на адсутнасць бачных вынікаў, "Ліст 28-мі" быў важным крокам, які адкрыў магчымасць шырэйшай дыскусіі аб становішчы беларускай культуры і мовы ў БССР. "І хоць з партыйных трывбунаў на адрас аўтараў ліста гучалі розныя абвінавачанні, якія пасля распаўсюджваліся некаторымі сродкамі масавай інфармацыі, аднак справу ўжо нельга было пакінуць на роўні Камітэта дзяржаўнай бяспекі. Аўтары ліста ўжо не баяліся ні КДБ, ні грамадскага астракізму"¹². Нягледзячы на цікі і запалохванні, ніхто з дваццаці васьмі ад свайго подпісу не адмовіўся. Янка Запруднік у кнізе "Беларусь на гістарычных скрыжаваньнях" прысвячае гэтому дакументу асо-

бны параграф і разглядае яго як праграму адраджэння беларускай нацыі. "Тое, што адбывалася далей, - піша гісторык, - публікацыя шматлікіх артыкулаў, дэмантрацыі, прыманне законаў - сталася выкананнем гэтай праграмы"¹³.

Розгалас у свеце

На пачатку 1987 года, неўзабаве пасля з'яўлення, "Ліст 28-мі" трапіў на той бок ад "жалезнай заслоны". З Польшчы яго вывез Юрка Туронак, які працаваў тады ў адным з гандлёвых прадстаўніцтваў. У Жэневе ён перадаў пакет Аляксандру Надсану, які спецыяльна прыезджаў туды з Лондана. Ліст вельмі хутка пераклалі на ангельскую мову і апублікавалі ў выданні "Лісты да Гарбачова"¹⁴. Як згадваў у прыватнай гутарцы айцец Аляксандр, наклад рабілі на даволі старым капіявальным апараце. Прадукцыянасць яго была невысокая - шэсць адбіткаў за хвіліну, таму друкаваць даводзілася і ўчначы.

"Лісты да Гарбачова"¹⁵ выйшлі пад грыфам Згуртавання беларусаў Вялікай Брытаніі накладам блізу 200 паасобнікаў. Гэтае выданне разаславілі буйным бібліятэкам і зацикаўленым арганізацыям Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі, Канады, Нямеччыны, Вялікай Брытаніі, Аўстраліі, Аргенціны ды шмат якіх іншых краін дзеля інфармавання сусветнай супольнасці.

У траўні-чэрвені 1987 года

ЛІСТЫ ДА ГАРБАЧОВА

Выданне другое, з перакладом на ангельскую мову

Лондан 1987

Вокладка лонданскага выдання "Лістоў да Гарбачова" (1987)

амерыканскія беларусы апублікавалі "Ліст 28-мі" ў перакладзе на нашу мову ў газете "Беларус"¹⁶. Пазней, ужо на пачатку ХХІ стагоддзя, гэты дакумент быў выдрукаваны ў часопісе "Гістарычны архіў"¹⁷, які выпускае расейскае выдавецтва "РОССПЭН". У Беларусі ўпершыню апублікаваны ў 2005 годзе ў бюлетэні Беларускага грамадскага аўяднання "Ветэраны Адраджэння"¹⁸.

"Ліст 134-х" асобнай брашурай на расейскай і ангельскай мовах выпустыціла ў жніўні 1987 года Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі¹⁹. А крыху пазней у tym самым месяцы на другім беразе Атлантыкі ён быў надрукаваны на беларускай мове²⁰.

¹⁰ Звязка, 27 сакавіка 1987 г.

¹¹ У сапраўднасці расейскую мову ў Беларусі назвалі роднай толькі 28,2 % ўсіх жыхароў і блізу 16,5 % жыхароў беларускай нацыянальнасці. А 83,3 % беларусаў назвалі сваёй роднай мовай беларускую. (Численность и состав населения СССР: По данным Всесоюзной переписи населения в СССР 1979 года. - М., 1985. С. 108-109). Графы ж "другая родная мова" ў матэрыйялах перапісу ўвогуле не было.

¹² Мірановіч Яўген. Найноўшая гісторыя Беларусі. СПБ., 2003. С. 201-202.

¹³ Запруднік Янка. Беларусь на гістарычных скрыжаваньнях: Пер. з англ. Мінск, 1996. С. 136.

¹⁴ Генеральному секретарю ЦК КПСС, товаришу Горбачеву // Лісты да Гарбачова = Letters to Gorbachev: New documents from Soviet Byelorussia. London: The Association of Byelorussians in Great Britain, 1987. P. 1-10, 19-31. Для бібліографіі адзначу, што змешчаная на тытульным аркушу інфармацыя "Выданне другое, з перакладам на ангельскую мову" не азначае, што існавала папярэднє лонданскае выданне. Першым выдаўцам лічылі памножаны ў шматлікіх копіях арыгінал, які нелегальна распаўсюджваўся ў Беларусі.

¹⁵ Акрамя разгледжанага калектыўнага ліста ў гэтым выданні змешчаны адкрыты ліст Алега Бембеля пад назвам "Некалькі словаў пра гуманітарныя канфлікты". Ён напісаны ў сувязі з рэпрэсіямі, прычынай якіх была публікацыя за мяжой ягонай кнігі "Роднае слова і маральна-эстэтычны прагрэс" (Лондан, 1985).

¹⁶ Беларус = Bielarus: Byelorussian newpaper in Free World (New York). 1987. N 335, 336.

¹⁷ "Требуюцца решытнічныя меры по спасению роднага языка, роднай культуры...": Письма беларускіх пісатэл, артистов і ученых М. С. Горбачеву. 1986-1987 гг. / Т. М. Кузьмичева // Исторический архив. М.: Российская политическая энциклопедия, 2004. № 6. С. 11-20.

¹⁸ Санько Зміцер. "Ліст 28-мі" // Veritas: Бюл. БГА "Ветэраны Адраджэння". 2005. № 1 (3). С. 6-11.

¹⁹ Лісты да Гарбачова = Letters to Gorbachev: New documents from Soviet Byelorussia. London, 1987. Issue 2. 26 p.

²⁰ Беларус = Bielarus: Byelorussian newpaper in Free World (New York). 1987. N 338.

Антон Луцкевіч

Апярэтачны манархізм

Для народаў якія знаходзяцца пад ярмом, але якія раней жылі дзяржаўным незалежным жыццём, асаба манарха часта з'яўляеца ўласбленнем дзяржаўнасці. Адсюль у такіх народаў бывае пачатак манархічных рухаў.

Украінцы адносна нядаўна мелі сваіх собскіх суверэннаў - гетманаў. Народ захаваў пра іх памяць у песнях і легендах. Украінская паэзія абсалютызавала сваіх гісторычных суверэннаў і ідэалізавала гетманшчыну. Таму і сёння, нават сярод украінскіх эмігрантаў у Канадзе ці Злучаных Штатах Амерыкі, украінскія манархісты маюць пэўную колькасць прыхільнікаў.

Украінскі рух дыскрэдигуе асаба патэнцыйнага суверена - гетмана Скарападскага. Былы рускі генерал, накінуты ўкраінцам нямецкім акупантамі праз разгон ваенай сілай Вялікай Украінскай Рады, якая будавалася на прынцыпах парламентарызму, гэты "суверэн з чужой ласкі" не змог атрымаць сімпаты ю сярод украінскай інтэлігэнцыі, ні сярод украінскага народа. Меў выразная праасійская сімпаты і разам з Красновым праектаваў паход на Маскву для вяртання манархіі. Калі немцы, якія яго трымалі пасля выбуху рэвалюцыі ў Германіі, пакінулі сваю крэатуру без ваеннай дапамогі, украінцы, выгналі гетмана з сваёй сталіцы і вярнуліся да дэмакратычнага ладу.

Нічога дзіўнага, што асаба Скарападскага не можа абыднаць украінскую эміграцыю. Бо там існуе эміграцыйны урад Украінскай Народнай Рэспублікі, які прадстаўляе тую сілу, што скінула Скарападскага. Былы гетман зараз жыве ў Берліне, не можа пахваліцца значанай колькасцю прыхільнікаў у Еўропе і шукае іх за ажыянам і, як нас інфармуюць, з большым эфектам, чым у Еўропе. Вядома, што ў Канадзе жыве сын Скарападскага.

У сувязі з украінскім манархічным рухам паўстает і беларускі манархічны рух. Манархічная ідэя ў Беларусі мела яшчэ слабейшы грунт, чым на Украіне, бо ідэя

суверэна адсунута ў нас на яшчэ больш старыя часы. Не ведаю ніводнай беларускай грамадской групі ці нават групкі, якая за праграмную мэту мела б манархію. Калі перад выбухам рэвалюцыі ў Германіі нямецкія палітыкі высунулі канцэпцыю ўтварэння з Літвы і часткі Заходняй Беларусі манархіі з баварскім князем Урахам на троне¹, беларуское грамадства аднеслася да гэтага негатыўна.

Канцэпцыя ўвядзення манархічнага ладу на Беларусі ўспыла ў Кіеве. У атачэнні Скарападскага ўзнікла думка, каб з незалежнай украінскай манархіі звязаць беларускія землі, на якія нават быў вызначаны намеснік гетмана. Гэта быў адзін з "маладых" рускіх генералаў, нейкі Дашкевіч-Гарбацкі, які браў чынны ўдзел у прызначэнні на украінскі трон Скарападскага, але з-за сваёй бездапаможнасці не змог знайсці на Украіне месца, адпаведнае сваім "заслугам".

Уласна, з восені 1918 г. у Кіеве знаходзілася дэлегацыя Рады Беларускай Народнай Рэспублікі. Нейк, у адзін з дзён дэлегацыю наведаў праваслаўны духоўны а. Рашумовіч, беларус, які перад сусветнай вайной быў настаяцелям у Казяніх Дзісенскага павета і сваёй дзеянасцю наклікаў незадавальненне і рэпрэсіі з боку царскіх уладаў. Ён паведаміў, што генерал Дашкевіч-Гарбацкі прагнешаў звязаць з дэлегацыяй. Дэлегацыя згадзілася на спатканне з ім і падчас размовы выяснялася, якія планы наконт Беларусі мае гетман Скарападскі: з Беларусі ён жадаў пачаць збіранне "рускай зямлі" вакол Кіева.

Беларусы, якія ў Кіеў прыехалі з Менска, трактавалі гэтыя праект, як гумарыстычны. Яны давялі свайму неадбыўшамуся Вялікаму пану, што ён, як народны суворэн, павінен сам падумаць пра сваю самадзяржаўную ўладу. Гэта думка, выказаная жартам, надта падабалася Дашкевічу-Гарбацкаму. Ён нагадаў сваім суразмоўцам Любамірскага - у хвіліну, калі над ім пажартаваў пан Заглоба ...

Трэба мімаходам зазначыць, што на гэтыя перамовы бে-

ларускай дэлегацыі з будучым дырэкторам Украіны, які пад бокам у Скарападскага дамаўляўся пра канцэпцыю федэрациі, па згодзе абодвух бакоў, былі цалкам скасаваны².

Падчас нямецкай акупацыі існаваў яшчэ адзін прэтэндент на трон незалежнай Беларусі, яшчэ больш гумарыстычны за папярэдняга руска-украінскага генерала. У нямецкай авіяцыі служыў нейкі "князь Станіслаў Сапега-Вой", які як лётчык нямецкай арміі, выказаў вялікую адвагу і ўменне тримаць сябе ў руках. Нейк падчас палётут на чужой тэрыторыі ён нават застаўся без краплі бензіну, але шчаслава выйшаў з гэтай сітуацыі, і на вачах у непрыяцельскага войска, прызыямліўся на сваёй тэрыторыі. Кім быў гэты ўзор ніzkага інтэлекту, як патрапіў у нямецкое войска - невядома. Казалі, што ён паходзіў з Менска і меў там мянушку "Стары Вой". У выніку нейкай авантуры, маладым уцёк з роднага горада за мяжу, дзе ў выніку стаў нямецкім лётчыкам.

Гэты кандыдат на беларускі трон засыпаў сваім лістамі беларускіх дзеячаў у Вільні, але не знайшоў аніводнага паплечніка. Немцы яго яўна не падтримлівалі, але тым не менш патроху стараліся навязаць беларусам думку аб выкарыстанні асобы "князя" ў палітычных мэтах. Гэта не мела ніякага выніку, а выбух рэвалюцыі ў Германіі паклаў крыж на амбітнага марыя Воя. Калі на пачатку 1919 г. у Берлін прыбыла дыпламатычнае місія Беларускай Народнай Рэспублікі, "князь" дазволіў ёй познаёміцца з сабой асабіста і залатвіў дробныя патробы місіі пры пошуках адпаведнага жытла, набыцці неабходных рэчаў і г. д. Відочны брак інтэлекту зрабіў немажлівай справу выкарыстаць "князя" ў палітычных мэтах.

Некалькі гадоў таму адзін украінскі палітычны дзеяч, які вёў манархічную дзеянасць у Злучаных Штатах на карысць былога гетмана Скарападскага, завязаў контакт з эміграцыйнымі беларускімі дзеячамі. Яны ў той жа час пайнфармавалі пра гэта беларускі палітычны асяродак у Вільні папрасілі дырэктывы, як адносіцца да гэтай справы. Адказ Вільні выклікаў мажлівасць якой-небудзь беларускай палітычнай дзеянасці пад манархічным штандарам.

A. L. (псеўданім Антона Луцкевіча).

Monarcizm operektowy // Preglad Wilenski. № 1, 18 lutego 1938. S. 2-4.

Пераклад

Леаніда Лаўрэша.

(Гэты тэкст Антона Луцкевіча па-беларуску друкуюцца ўпершыню.)

Прайшлі другія заняткі новага сезона "Гістарычнай школы" з Алегам Трусавым

4 ліпеня, прайшлі другія заняткі новага сезона "Гістарычнай школы" з Алегам Трусавым, археолагам, гісторыкам беларускай архітэктуры, кандыдатам гісторычных навук.

На сустрэчы ладзіўся прагляд гісторычных фільмаў выбітнага гісторыка Алеся Краўцэвіча пра Мсціслаў "Стараражытны Мсціслаў: на крывіцка-радзіміцкай мяжы" і адной серыі праекту Край.ВУ "Мсціслаў: мясцінамі залатой моладзі XI стагоддзя" з вядоўцам Паўлам Харланчуком-Южаковым, а Алег Трусаў распавёў пра то, што засталося за кадрам.

Штогод будзе праведзена па 1-2 лекцыі, у якіх сп. Трусаў будзе распавядаць пра гісторыю розных гарадоў Беларусі, сярод якіх яшчэ Мсціслаў, Слонім, Валожын і мястэчка Івянец. Тэма трэцяй сустрэчы - "Сярэднявечны Мсціслаў". Сустрэча будзе ладзіцца ў жніўні, пра дату будзе паведамлена пазней.

Наші кар.

Выстава

4 ліпеня 2019 года ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі (Палац мастацтваў) адкрылася выставка жывапісу і графікі беларускага мастака Аляксандра Пашкевіча.

Яна арганізавана ГА "Беларускі саюз мастакоў". У экспазіцыю увайшлі больш за 50 твораў, якія працягваюць як традыцыйны рэалістычны мастацтва ў жанры пейзажу і націорморту, так і маюць накірунак сучаснага выяўленчага мастацтва. У новых творчых працах, створаных на працягу апошніх 5 гадоў, мастак працягвае шукаць сваю мову, ідзе праз складаную форму - метафорычнасць і асанцыятыўнасць. На персанальнай выставе твораў А. Пашкевіча глядач адрэзвае патрапляе на танальнасць мелодыі душы аўтара і нібы рушыць за яго думкамі да духоўнага выратавання.

Аляксандар Пашкевіч нарадзіўся 6 каstryчніка 1946 года ў Мар'інай Горцы Менскай вобласці. З 1963 па 1965 г. вучыўся ў выяўленчай студыі пры тэатральнай

мастацкім інстытуце ў Менску. З 1966 па 1969 гг. вучыўся ў Менскім мастацкім вучылішчы імя Глебава.

У мастацкіх выставах удзельнічае з 1970 года. З 1979 па 1981 гг. - стыпендыят саюза мастакоў (г. Москва. Расійская Федэрэцыя).

Сябар Саюза мастакоў Рэспублікі Беларусь. Сябра суполкі "Пагоня". Жыве ў г. Маладечна. Доўгі час працаўваў выкладчыкам у дзіцячай мастацкай школе. Творы мастака знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, у мастацкіх фондах Беларускага саюза мастакоў, дырэктыві мастацкіх выставак Міністэрства культуры Расіі, у мастацкай галерэі г. Мар'іна Горка, у Краязнайчым музее г. Маладечна, у прыватных зборах краін Еўропы.

Выставка працуе па 14 ліпеня 2019 года. Рэкамендую наведаць яе менчукам і гасцямі сталіцы.

Аляксей Шалахоўскі гісторык культуры.

На Купалле беларушчыны большае Раённае абрадавае свята "Купалле" адзначылі ў Лідзе

Шматлюдна было 6 ліпеня каля Лідскага замка, дзе ладзілася раённае абрадавае свята "Купалле". Жыхарам Лідчыны даспадобы гэтае мерапрыемства, пра што сведчыць колькасць гледачоў, якіх прыбывае з кожным годам.

Святочную дзяю на сцэне адкрыў лірнік і пад музыку сапраўднай ліры пачаў аповед пра святаванне Купалля нашымі продкамі. Затым эстафету перанялі спадарыня Купаліна і спадар Купала, якія запрашалі карагодзіць, гуляць у народ-

ныя гульні. Спадарыня Зельніца дапамагала праводзіць варожбу на вяночках і

правесці конкурс на самы прыгожы вянок на свяце. А вянкоў, трэба сказаць, было

багата! Іх плялі і давалі майстар-клас па пляценні работнікі Крупаўскага, Дварышчанскага, Беліцкага да-моў культуры, Ходараўскага сельскага клуба-бібліятэкі. Вялікая чарга за вянкамі стаяла каля прадстаўнікоў Бердаўскага культурна-дасугавага цэнтра. І не дзіўна! Но тут завіхаліся хлопцы: Мікалай Сакалоўскі і Дзмітры Сакалоў.

Воклічамі і вясёльмі выкрыкамі прысутнія сустракалі Вадзяніка разам з яго світай, прыплыўшых на

лодках. Праводзілася квэст-гульня "У пошуках папараць-кветкі". Ласавальнія з дэгустицый травяніх напояў частавала гасцей свята духмянай гарбатай. Гучна прайшоў канцэрт калектыва "Забабоны" з горада Менска.

Але кульмінацыйным момантам свята, як і заўжды, стала купальскае вогнішча, да якога ўдала прыпісалася фольк-фаер-шоу ад тэатра агню "ZHARA" з горада Ліды.

Лідскі РЦКНТ.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасі Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Не ад Эзопа, а ад Язэпа Філіжанка кавы

У адным з аддзелаў НДІ нечакана скончылася кава. Бяда вялікая - схадзі купі. Першай узніяла лямант лабарантка Галія, якая два месяцы таму назад выйшла замуж і з гэтай нагоды не паспівала нават паснедаць. Яе падтрымалі іншыя жанчыны. Праз пяць хвілін увесь аддзел абміяроўваў гэту важную "навуковую" проблему і хутка прыйшоў да аднадумнай выніку: трэба ісці ў краму. Звычайна ахвотных ісці ў краму хоць адаўляй, але сёння на вуліцы быў даждж, таму добраахвотнікі ў вандроўку па каву не знайшлося. Ніна Іванаўна, пажыццёвым малодшым навуковы супрацоўнік сілай свайго перадпенсійнага аўтарытэту, распачала пошуки "ахвотнага". Адны кабеты адмаўляліся, што лёгка апрануты, іншыя ківалі на адсунасць парасона. Мужчыны, усе як адзін, казалі, што "завалены па вушы" працую, ды паспішалі ў курылку. Ніна Іванаўна доўга прыставала да калегаў пакуль не спыніла свой выбар на Юры, маладым спецыялістам.

- Юрка! - як да хлапчука звярнулася кабета ды загадала. - Збегай па каву.

- Не пайду, - у яго голасе адчувалася крыўда за знявагу перад дзяўчатамі, што прысутнічалі тут. - Знайшлі пасыльнага.

Ніна Іванаўна зразумела сваю памылку і пачала гаварыць лагодна:

- Выбачай, Юры Мікалаевіч! Як можаш, адлучыся на пару хвілін і купі для аддзела каву.

- Не пайду, - сказаў, як адразаў, Юра.

Увесь жаночы калектыв, які падтрымала прапанову пажыццёвага малодшага навуковага супрацоўніка, у адзін голас запытаў:

- Чаму?

- Я кавы не п'ю!

- А ўчора ты піў яе! - гучней за іншых залямтавала Галія, бо надта хацела ўзбадзёрыць сябе гэтым напоем, каб прагнаць рэшткі сну і стому бурнай ночы.

- Гэта мая часовая слабасць, - цвёрда запэўніў усіх прысутных малады спецыяліст. - А ўвогуле, я кавы не п'ю і вам не раю. Кава, - постаць маладога спецыяліста набыла неабходную самаўпэўненасць, голас стаў адпавядыць постасці, - наркотык. Пры ўжыванні адной філіжанкі кавы, нават разбаўленай, у чалавека павышаецца ціск. Першапачатковая чалавек мае бадзёры настрой, але гэта вынік уздзяяния на арганізм кафеіну...

Жанчыны напачатку хіхікалі - плявузгае абы-што маладзён, - але Юра гаварыў сур'ёзна Сур'ёзна ды так пранікнёна, што не верыць яму было грэх.

- Кафеін - гэта моцны наркотык, і таму яго ўжыванне прыводзіць да разбурэння імунасітэмы. Той хто ўжывае каву, заўчасна старэе. Кава пагубна дзейнічае і на мужчынаў, асабліва ў...

І тут мужчынская палова аддзела стала ўважліва слухаць маладога лектара. Праз пятнаццаць хвілін несупыннай гаварыльні прамоўца стаміця, але гэтага часу хапіла, каб ён пераканаў слухачоў.

- Вось таму я не п'ю каву, закончыў свой выступ маладзён, сеў за стол і пачаў клеіць маркі.

Калектыв аддзела пачаў далей абміяроўваць кававую проблему.

- Праўда, - першай заляпітала Галія. - Як толькі вып'еш кавы ды адразу адчуваеш сябе бадзёра, а потым зноў прыходзіць яшчэ большая млявасць.

Ніна Іванаўна выказала сваё:

- Як вып'ю кавы - пачынае дрыжэць сэрца. Раней не задумвалася, чаму?

З кожным імгненнем праціўнікаў кавы ў аддзеле большала. Кожны знаходзіў свой аргумент, што падцверджвалі выказаныя Юрам меркаванні.

Калі ўсе аднадушна пагадзіліся болей не ўжываць гэтыя злачынны напой, дзвёры пакоя адчиніліся і ў праёме з'явілася галава лабаранткі з суседняга аддзела.

- Юра, пайшлі хутчэй, кава стыне!

- Бягу, Валечка!

Язэп Палубята.

**Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.**

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 15.07.2019 г. у 17.00. Замова № 1552.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,37 руб., 3 мес.- 7,11 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.